

БАҒАЛАУ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІН АНЫҚТАУ.
ВАЛЮТА БАҒАМДАРЫ ӨЗГЕРІСТЕРІНІҢ
ӘСЕР ЕТУІ

-
- Активтердің амортизациясы, құнсыздануы және күмәнді қарыздар бағалау міндеттемелеріне жатпайды, бұл баптар активтердің баланстық құнының түзетілімі болып саналады және бұл бөлімде қарастырылмайды.
  - Мемлекеттік мекеменің бағалау міндеттемелерін есепке алуға арналған шоттар:
    - **3310** «Қысқа мерзімді бағалау міндеттемелері»;
    - **3320** «Қысқа мерзімді кепілдік міндеттемелері»;
    - **4210** «Ұзақ мерзімді бағалау міндеттемелері»;
    - **4220** «Ұзақ мерзімді кепілдік міндеттемелері».

Бағалау
міндеттемелері
мынадай
жағдайларда
танылады:

мемлекеттік
мекеменің қандай да
бір өткен оқиға
бойынша туған
міндеттемесі бар
(заңды немесе
тәжірибеден
туындайтын);

міндеттемені реттеу
үшін экономикалық
тиімділігі бар
қорларды шығару
қажет деп тану
ықтималдығы бар;

міндеттеме
мөлшерінің сенімді
есептік бағалауын
келтіруге болады.

- Бухгалтерлік есепте бағалау міндеттемесін таныған кезде мынадай тізбек беріледі: 7450 «Резервтерді құру бойынша шығыстар» шотының дебеті және 3310 «Қысқа мерзімді бағалау міндеттемелері», 4210 «Ұзақ мерзімді бағалау міндеттемелері» шотының кредиті.
- Бағалау міндеттемесі ретінде танылған сома есепті күнге ағымдық міндеттемені өтеуге қажет шығындардың ең жоғары есептік бағасы ретінде болуы тиіс.
- Ағымдағы міндеттемені өтеуге қажет шығындардың ең жоғары есептік бағасы – бұл субъекті есепті күнге міндеттемені өтеу үшін төлеуі немесе үшінші тарапқа аударуы мүмкін сома.
- Бағалау міндеттемесін өтеуге қажет кейбір немесе барлық шығындарды басқа тараптың өтеуі күтілген жағдайда өтем субъект міндеттемені өтегенде, өтемнің алынуы анық болған жағдайда ғана танылуы тиіс. Өтем жеке актив ретінде есептелуі тиіс. Өтемге байланысты танылған сома бағалау міндеттемесінің сомасынан аспауы тиіс.
- Қаржылық қызметтің нәтижелері туралы есепте бағалау міндеттемесіне жатқызылған шығысты өтеуге қатысты танылған соманы шегере отырып ұсынуға болады.
- Бағалау міндеттемелері жыл соңында қайта қаралуы және ағымдағы ең жоғары есеп бағасын көрсету үшін түзеліп отыруы тиіс. Егер міндеттемені өтеу үшін экономикалық пайдаларды немесе сервистік әлеуетті қамтитын ресурстардың шығуын талап ету ықтималдығы жоқ болса, онда бағалау міндеттемелері жойылуы тиіс.

- Бағалау міндеттемесі бойынша есептелген резервті жойған кезде мынадай тізбек беріледі: 3310 «Қысқа мерзімді бағалау міндеттемелері» дебеті және 7450 «Резервтерді құру бойынша шығыстар» шотының кредиті.
- Бағалау міндеттемесіне қарсы бастапқыда оларға қатысты құрылған шығындар ғана есептеледі.
- Әйтеуір бір өтелетін шығындар бойынша бағалау міндеттемелері танылмайды, өйткені қаржылық есептілік болашақтағы мүмкін жағдайды емес, есеп кезеңінің соңындағы жағдайды көрсетеді.
- Ережеге 2-қосымшаға сәйкес нысанда бағалау міндеттемелерінің туындауы бойынша түрлі ахуалдардың үлгілері берілген.
- Мемлекеттік мекеме шартты міндеттемені мойындамайды, экономикалық пайдасы бар ресурстардың шығып қалуы алыс болып табылған жағдайлардан басқа жағдайларда, қаржылық есептіліктің түсініктеме жазбасындағы шартты міндеттемені ашады.
- Шартты активтер қаржылық есептілікте танылмайды, өйткені бұл мүмкін ешқашан алынбайтын кірісті тануға әкелуі мүмкін. Мемлекеттік мекеме шартты активтер туралы ақпаратты қаржылық есептіліктің түсініктеме жазбасында ұсынады.
- Егер мемлекеттік мекемеге экономикалық пайдалар түседі деген ықтималдық болса, шартты активті ашылуы тиіс. Егер кірісті сату шынымен анықталса, онда тиісті актив шартты актив болып табылмайды және оны тану қаржылық есептілікті дайындау мен ұсынудың қағидаттарына сәйкес болады.

- Қазақстан Республикасында қолданыстағы валюта және қаржылық есептілікті ұсынудың валютасы болып **теңге** табылады.
- Шетел валютасындағы шоттар бойынша операцияларды жасау мен ресімдеудің тәртібі валюталық реттеу туралы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүзеге асырылады.

- Мемлекеттік мекеменің бюджеттік қаржыландыру есебінен шетел валютасын сатып алуы мынадай корреспонденциялармен көрсетіледі:
- **шетел валютасын сатып алуға ақша қаражаты аударылғанда:** 1280 «Өзге қысқа мерзімді дебиторлық берешектер» шотының дебеті және Шоттар жоспарының «Ақша қаражаты және олардың баламалары» бөлімінің тиісті шотының кредиті;
- **шетел валютасындағы шотқа шетел валютасы түскенде:** 1050 «Шетелдік валютадағы шот» шотының дебеті және 1280 «Өзге қысқа мерзімді дебиторлық берешектер» қосалқы шотының кредиті, бір мезгілде комиссиялық алымның сомасы шығыстарға жатқызылады: 7140 «Өзге операциялық шығыстар» шотының дебеті және 1280 «Өзге қысқа мерзімді дебиторлық берешектер» қосалқы шотының кредиті.
- **Шетел валютасы кассаға түскен кезде мынадай корреспонденция жүзеге асырылады:** 1010 «Кассадағы ақша қаражаты» шотының дебеті және 1050 «Шетелдік валютадағы шот» шотының кредиті.
- Өнім берушілермен және мердігерлермен шетел валютасында есеп айырысу 3210 «Жеткізушілерге және мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» шотының дебеті және 1050 «Шетелдік валютадағы шот» шотының кредиті бойынша жазбамен көрсетіледі.

ӘРБІР ЕСЕПТІ КҮНГЕ МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕ ЕСЕПТЕ МЫНАЛАРДЫ

КӨРСЕТЕДІ:

түпкілікті бағамды (есепті күнге
ағымдағы валюталық бағамды)

пайдалана отырып қайта
есептелген - шетел

валютасындағы ақшалай
(монетарлы) баптар

операция жасау күніне

айырбастау бағамы бойынша -
шетел валютасындағы

ақшалай емес (монетарлы
емес) баптар

әділ құнды анықтау мерзімінде
эрөкет өткен айырбастау

бағамдары бойынша қайта
есептелген - әділ құн бойынша
бағаланған шетел

валютасындағы ақшалай емес
(монетарлы емес) баптар.

- Мыналар монетарлы (ақшалай) баптар болып табылады: ақша қаражаты, ақша қаражаты түрінде төлеуге жататын зейнетақылар мен қызметкерлерге басқа сыйақылар, ақша қаражатымен өтеуге жататын резервтер.
- : тауарлар мен Мыналар монетарлы емес (ақшалай емес) баптар болып табылады қызметтер үшін аванстық төлемдердің сомасы, материалдық емес активтер, қорлар, негізгі құралдар, сондай-ақ ақшалай емес (монетарлы емес) активті ұсыну жолымен реттеуге жататын резервтер/міндеттемелер.

- Бағамдық айырманың өзгеруі есепте мынадай корреспонденциялармен көрсетіледі:
- активтердің шоттары бойынша:
- **бағам көтерілген кезде:** Шоттар жоспары активінің тиісті қосалқы шотының/шотының дебеті және 6340 «Бағамдық айырмадан түсетін кірістер» шотының кредиті;
- **бағам төмендеген кезде:** 7430 «Бағамдық айырма бойынша шығыстар» шотының дебеті, Шоттар жоспары активінің тиісті қосалқы шотының/шотының кредиті;
- міндеттемелер шоттары бойынша:
- **бағам көтерілген кезде** 7430 «Бағамдық айырма бойынша шығыстар» шотының дебеті, Шоттар жоспары міндеттемесі тиісті қосалқы шотының/шотының кредиті;
- **бағам төмендеген кезде:** Шоттар жоспары міндеттемесі тиісті қосалқы шотының/шотының дебеті, 6340 «Бағамдық айырмадан түсетін кірістер» шотының кредиті.
- Шетелдік қызметке шетелдегі дипломатиялық және оларға теңестірілген өкілдіктер, консулдық және өз қызметін Қазақстан Республикасынан тыс шоғырландырылған қаржылық есептілік ұсынатын органның валютасынан ерекшеленетін валютада жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының басқа мемлекеттік мекемелері жатқызылады.